

## Hasta Beklentileri Memnuniyet ve Fonksiyonel Sonuçlarını Etkiler Mi?: Sistemik Derleme

### Do the Patient Expectations Affect Their Satisfaction and Functional Outcomes?: A Systematic Review

Arzu TAT ÇATAL<sup>1</sup>  Fatma CEBECİ<sup>1</sup> 

#### ÖZ

**Amaç:** Bu sistemik derlemenin amacı hastaların lomber omurga cerrahisinden beklentileri ile ameliyat sonrası memnuniyet ve fonksiyonel sonuçları arasındaki ilişkileri değerlendiren araştırmaları sistemik olarak incelemektir.

**Araçlar ve Yöntem:** 02 Mayıs-15 Mayıs 2019 tarihleri arasında İngilizce anahtar kelimeler ile Pubmed, CINAHL, Cochrane Central, Science Direct, Scopus ve Web of Science, Türkçe anahtar kelimeler ile de ULAKBİM Ulusal Veri Tabanları tarandı. Taramalar sonucunda ulaşılan 1250 araştırmanın 13'ü dahil etme kriterlerini karşıladı.

**Bulgular:** Hastaların beklentileri ile memnuniyet ve fonksiyonel sonuçları arasında ilişki olduğunu bildiren çalışmalar olmakla birlikte tam tersini vurgulayan çalışmalar da mevcuttur. Ancak genel sağlık, bel ve bacak ağrısı, aktivite ve iyileşme için olumlu beklentileri olan hastaların memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Olumlu beklentilerin ameliyat sonrası memnuniyet ve fonksiyonel sonuç ile anlamlı şekilde ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar ağırlıktadır.

**Sonuç:** Bu sistemik derleme sonucunda ameliyat öncesindeki beklentilerin ameliyat sonrası memnuniyet ve fonksiyonel sonuçları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Hastaların beklentileri ile gerçek durum arasındaki açığın kapatılması klinik sonuçların iyileştirilmesi, memnuniyetin artırılması ve hasta şikayetlerinin azaltılması açısından önemlidir.

**Anahtar Kelimeler:** beklenti; hasta memnuniyeti; omurga; sonuç

#### ABSTRACT

**Purpose:** In this systematic review, it was aimed to systematically examine the studies that evaluate the relationship between patients' expectations from lumbar spinal surgery and postoperative satisfaction and/or functional results.

**Materials and Methods:** The databases, which were Pubmed, CINAHL, Cochrane Central, Science Direct, Scopus, and Web of Science, were scanned using keywords in English, and ULAKBİM National Databases were scanned using keywords in Turkish between 2<sup>nd</sup> May and 15<sup>th</sup> May 2019. Of the 1250 studies, 13 studies met the inclusion criteria.

**Results:** Although some reports claim a relationship between patients' expectations and satisfaction and functional results, there are also others emphasizing the opposite. However, patients with positive expectations of their general state of health, lower back and leg pain, activity, and recovery also had higher satisfaction levels. Most studies indicate that positive expectations are significantly related to postoperative satisfaction and functional results.

**Conclusion:** As a result of this systematic review, it was seen that preoperative expectations were associated with postoperative satisfaction and functional results. Closing the gap between the expectations of the patients and the actual outcomes is important for improving clinical results, increasing satisfaction, and reducing patient complaints.

**Keywords:** expectation; outcome; patient satisfaction; spine

Gönderilme tarihi: 11.11.2021; Kabul edilme tarihi: 14.09.2022

<sup>1</sup> Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye.

Sorumlu Yazar: Fatma Cebeci, Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye.  
e-posta: fcebeci@akdeniz.edu.tr

Makaleye atf için: Tat Çatal A, Cebeci F. Hasta beklentileri memnuniyet ve fonksiyonel sonuçlarını etkiler mi?: sistemik derleme. Ahi Evran Med J. 2023;7(1):75-82. DOI: 10.46332/aemj.1022193

## GİRİŞ

Cerrahi girişim planlanan hastaların beklentilerinin ele alınması ve objektif bir bakış açısı ile gerçek durumun yansıtılması bakımın bireyselleştirilmesi bağlamında son derece önemlidir. Son yıllarda sağlık kuruluşları bireysel ihtiyaçları daha iyi ele almak ve bakım kalitesini artırmak için hasta merkezli bakım sağlamaya odaklanmaktadır. Hastanın bakımla ilgili beklentilerini anlamak, sağlık hizmetinin kalitesini değerlendirmede önemli bir bileşen haline gelmiştir.<sup>1</sup> Toplumda omurga ile ilgili defektler ve tedavi masrafları artmaktadır. Bu durum omurga cerrahisine yönelik araştırmalara olan ihtiyacı arttırmaktadır. Hastaların ameliyatın yararına ilişkin algısı ve genel hasta memnuniyeti, ameliyatın başarısı için önemli ölçütler olarak kabul edilmektedir.<sup>2</sup> Sağlık bakım kalitesinin önemli bir bileşeni olarak hasta memnuniyeti hasta beklentileri ile ilişkilidir.<sup>3</sup> Hastaların semptom veya fonksiyonlarına yönelik ameliyat sonrası sonuçları ile ilgili hasta tercihlerini ifade eden ameliyat öncesi beklentiler, omurga cerrahisinde de hasta memnuniyetinin önemli bir belirleyicisidir.<sup>2</sup> Sağlık Hizmetleri Araştırma ve Kalite Ajansı (Agency for Healthcare Research and Quality-AHRQ) hasta memnuniyetini, hasta güvenliğine ilişkin faktörler arasında sıralamaktadır.<sup>4</sup> Ülkemizde de sağlık hizmet kalitesinin artırılması amacı ile hasta memnuniyeti rutin değerlendirmeler arasında yer almaktadır.<sup>5,6</sup> Hasta memnuniyetine ilişkin kanıtlar, hastanın endişelerini anlamak, hasta güvenliğini sağlamak, kaliteli bakım ortamı oluşturmak ve olası malpraktis iddialarını ortadan kaldırmak için kritik öneme sahiptir.<sup>7,8</sup> Poulos ve ark.<sup>9</sup> hasta memnuniyet oranları ve tıbbi malpraktis davaları arasında ters bir korelasyon olduğunu bildirmişlerdir.

Ameliyat sonrası hastalar tarafından bildirilen memnuniyet ve fonksiyonel sonuçlar, başarılı bakımın anlamlı ve geçerli ölçütleri olarak giderek daha fazla kabul görmektedir.<sup>10</sup> Hastalar spinal cerrahiye, büyük ölçüde belirli semptomları iyileştirme, mevcut fonksiyonel sınırlamaları hafifletme ve genel yaşam kalitesini artırma beklentilerine göre kararlar verirler. Bu nedenle, hastaların ameliyat öncesi tedaviden beklentilerinin ameliyat sonrası memnuniyet ve fonksiyonel sonuçlar üzerindeki etkisini anlamak önemlidir.<sup>11</sup> Ameliyattan önce gerçekçi olmayan ve çok yüksek beklentileri olan hastalar, ameliyattan

sonra olumsuz sonuçlar yaşayabilirler.<sup>12</sup> Yapılan çalışmalar, hastaların beklentilerinin lomber omurga cerrahisinde ameliyat sonrası memnuniyet ve fonksiyonel sonuç ile ilişkili olduğunu göstermektedir.<sup>2,11</sup> Bu çalışmalar aynı zamanda ameliyat öncesi ağrı ile ilgili beklentilerin ele alındığını ve gerçekçi beklentiler hakkında bilgilendirmenin önemini vurgulamaktadır. Hastaların ameliyat öncesinde, semptomlarda iyileşme, fonksiyonel kısıtlamalarda hafifleme ve genel yaşam kalitelerinde artma gibi beklentileri olmaktadır. Cerrahi öncesi beklentiler ile cerrahi sonrası memnuniyeti etkileyen bir çok faktör olduğu bilinmektedir.<sup>13</sup> Hastaların omurga cerrahisi için ameliyat öncesi beklentilerinin belirlenmesi, hasta eğitimi ve bilinçli karar verme açısından önemli çıkarımlara sahiptir. Lomber omurga cerrahisi geçirecek hastaların ameliyattan beklentileri ile ameliyat sonrası memnuniyetleri arasındaki belirsizlikleri azaltmak ve yönetmek gerekmektedir. Çalışmamız, hastaların omurga cerrahisinden beklentileri ile memnuniyetsizliklerinin resmi şikayetler ve malpraktis davalarına dönüşmesini önlemek için de fırsatlar sunabilir. Bu sistematik derlemenin amacı hastaların lomber omurga cerrahisinden beklentileri ile ameliyat sonrası memnuniyet ve fonksiyonel sonuçları arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Araştırma sorusu: Hastaların lomber omurga cerrahisinden beklentileri, ameliyat sonrası memnuniyetlerini ve fonksiyonel sonuçlarını etkiler mi?

## ARAÇLAR ve YÖNTEM

### Araştırma Tasarımı

Çalışmanın verileri 1 Mart 2019 ile 15 Mayıs 2019 tarihleri arasında taranmıştır. Çalışmada İngilizce anahtar kelimeler kullanılarak Pubmed, CINAHL, Cochrane Central, Science Direct, Scopus ve Web of Science; Türkçe anahtar kelimeler ile de ULAKBİM veri tabanlarında tarama yapılmıştır. Literatür taramasında yıl sınırlaması yapılmamıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda Ocak 1975 ile 2 Mayıs 2019 tarihleri arasında yayınlanan ve dahil edilme kriterlerine uyan 13 makale incelenmiştir. Türkçe makaleye ulaşılamamıştır.

Anahtar kelimeler "Medical Subject Headings (MeSH)"e uygun olarak belirlenmiş ve kombinasyonlar oluşturularak tarama yapılmıştır (Tablo 1). Tarama Boolean operatö-

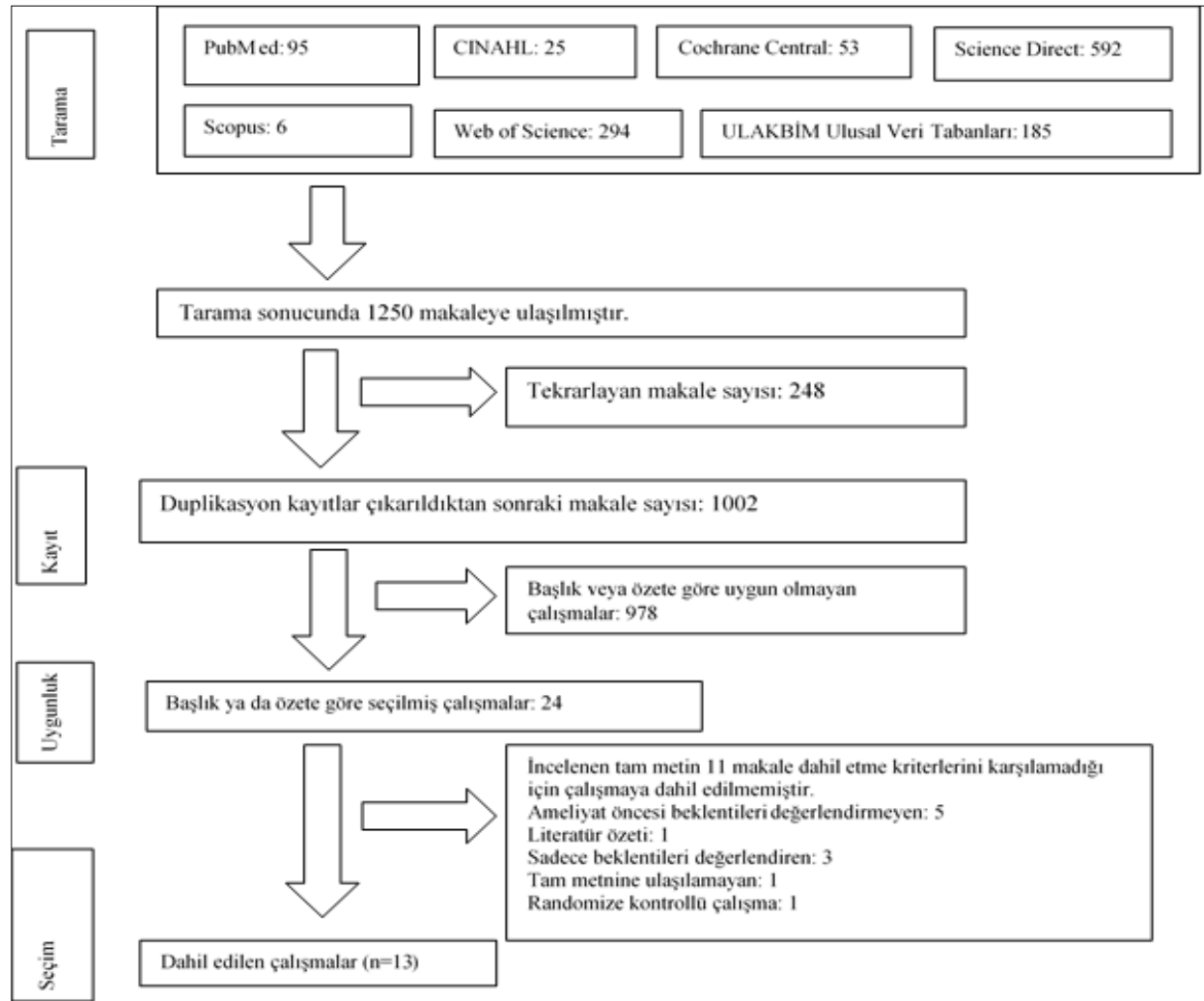
rü olan “AND” ve “OR” kelimeleri, Türkçe olarak “VE” “VEYA” kombinasyonları yapılarak tanımlanmıştır. Çalışmada dahil etme kriterlerini karşılayan tüm prospektif ve retrospektif Kohort çalışmalarını tanımlamak amaçlanmıştır.

**Tablo 1.** Taramada kullanılan anahtar kelimeler

Anahtar Kelimeler	MeSH karşılığı
“Lumbar Spine Surgery”	-
“Spinal Stenosis”	“Spinal Stenosis”
“Intervertebral Disc Degeneration”	“Intervertebral Disk Displacement”
“Spinal Fusion”	“Laminectomy”
“Spinal Diseases”	“Spinal Diseases”
“Preoperative Expectations”	-
“Patient Satisfaction”	“Patient Acceptance of Health Care”
“Functional Outcome”	-

Çalışmaya lomber omurga cerrahisi geçiren yetişkin hastalar ile yapılan, ameliyat öncesi beklentiler ile ameliyat sonrası memnuniyet ve/veya fonksiyonel sonuçları değerlendiren orijinal araştırmalar dahil edilmiştir. 18 yaş altı, lomber omurga cerrahisi dışında omurga ameliyatı geçiren, ameliyat öncesi beklentileri değerlendirmeyen, Türkçe ve İngilizce dışında yazılmış, literatür tarama ve tam metnine ulaşılamayan makaleler çalışma dışında bırakılmıştır.

İlk tarama sonucunda 1250 makaleye ulaşılmıştır. Çalışmalar dahil etme ve dışlama kriterlerine göre değerlendirildiğinde 24 makale tespit edilmiştir. Bu makaleler tam metin olarak incelendiğinde çalışmaya İngilizce dilinde yazılmış 13 makale dahil edilmiştir (Şekil 1). Çalışmaların tarama, seçim, kalite değerlendirme ve veri çıkarma işlemleri iki araştırmacı tarafından bağımsız incelenmiş, görüş farklılığının ortaya çıktığı durumlarda tartışılarak uzlaşmaya varılmıştır.



**Şekil 1.** PRISMA akış şeması

**Dahil Edilen Çalışmaların Kalite Değerlendirmesi**

Çalışmaların kalite değerlendirmeleri Johanna Briggs Enstitüsü Kohort çalışmaları için kontrol listesi (2017)'ne göre değerlendirilmiştir (Tablo 2).<sup>14</sup> Değerlendirme listesi 11 maddeden oluşmaktadır. Her kriter "Evet (yerine getirilmiş), Hayır (yerine getirilmemiş), U (uygulanamaz), B (bilinmeyen)" olarak değerlendirilmiştir. Sonuçlar değerlendirilirken toplam geçerli kriterlere bölünen

toplam pozitif kriterler referans alınmıştır. Çalışmaların kalite puanları %77 ile %100 arasında değişmiştir. Yedi çalışmada tüm maddeler eksiksiz olarak değerlendirilmiştir.<sup>15-17</sup>

**Tablo 2.** Çalışmaların kalite değerlendirmesi\*

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Toplam Puan	Toplam Puan %
De Groot, 1999	-	B	B	B	B	+	+	+	+	+	+	6/7	85
Gepstein et al., 2006	-	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	9/11	81
Johansson et al., 2016	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11/11	100
Lee et al., 2017	+	B	B	+	+	+	+	+	+	+	+	9/9	100
Lutz et al., 1999	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11/11	100
Mancuso et al., 2016	-	B	B	+	+	+	+	+	+	+	+	8/9	88
Mancuso et al., 2017	+	B	B	+	+	+	+	+	+	+	+	9/9	100
Mannion et al., 2009	+	B	B	+	+	+	+	+	+	+	+	9/9	100
McGregor et al., 2013	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11/11	100
Soriano et al., 2010	+	B	B	-	-	+	+	+	+	+	+	7/9	77
Soroceanu et al., 2012	-	B	B	+	+	+	+	+	+	+	+	8/9	88
Toyone et al., 2005	+	B	B	+	+	+	+	+	+	+	+	9/9	100
Yee et al., 2008	-	B	B	+	+	+	+	+	+	+	+	8/9	88

\*Makaleler, kalite değerlendirme listesinin her bir kriterine göre gözden geçirilmiştir. Yerine getirilmiş kriterler "+"; yerine getirilmemiş kriterler "-"; uygulanamaz "U" veya bilinmeyen "B" olarak değerlendirilmiştir.

**BULGULAR****Çalışma Özellikleri**

Bu bölümde çalışmaya dahil edilen makalelerin özelliklerinden bahsedilmiştir (Ek dosya Tablo 3). İncelenen çalışmalar en az 59,<sup>15</sup> en fazla 422<sup>18</sup> hasta ile yürütülmüştür. Takip süreleri ise 3 ay<sup>19,20</sup> ile 24 ay<sup>15,18,21-23</sup> arasında değişmektedir. Bir çalışmada ise retrospektif kohortların ortalama takipleri (41.6 ay) bildirilmiştir.<sup>13</sup> Yapılan ameliyatlarda diskektomi,<sup>15-17,19,23</sup> dekompresyon,<sup>12-13,17,19,21,24-25</sup> füzyon<sup>12,19-21,25</sup> ve laminatomidir.<sup>23</sup> İki çalışmada yapılan ameliyat belirtilmemiştir.<sup>18,22</sup>

**Ameliyat Öncesi Beklentiler**

Ameliyat öncesinde en sık değerlendirilen beklentilerin bel ve bacak ağrısı,<sup>12,17,19,21,23-24</sup> ameliyat sonrasında ise genel sağlık ile ilgili beklentiler<sup>13,18,20,25</sup> işe dönüş<sup>12,15,19</sup> ve iyileşme oranı<sup>16,19,22</sup> olduğu görülmüştür. Ameliyat öncesi beklentiler açık uçlu sorular, 100mm Vizüel Analog Skala (VAS) ve çoklu likert ölçekler kullanılarak ölçülmüştür. Sekiz çalışmada dört veya daha fazla puanlı ölçekler uygulanmış,<sup>12,16,19-24</sup> bir çalışmada ikili likert ölçek kullanılmış<sup>13</sup> diğer bir çalışmada ise VAS kullanılmıştır.<sup>17</sup> İki çalışmanın soruları açık uçludur,<sup>15,25</sup> bir çalışmada beklentiler yüz yüze sorulmuştur.<sup>18</sup>

**Ameliyat Sonrası Memnuniyet**

Memnuniyet çoklu likert ölçekler, VAS ve MODEMS memnuniyet anketi kullanılarak ölçülmüştür. Yedi çalış-

mada memnuniyet, spesifik semptomlar üzerinden değerlendirilmiştir.<sup>12,16,17,19-21,24</sup> İki çalışma genel memnuniyeti değerlendirirken,<sup>13,23</sup> dört çalışmada memnuniyet değerlendirilmemiştir.<sup>15,18,22,25</sup>

### Fonksiyonel Sonuç

En sık değerlendirilen fonksiyonel sonuçlar bel ve bacak ağrısı olmuştur. İki çalışmada yürüme mesafesi değerlendirilmiştir.<sup>13,23</sup> Sekiz çalışmada VAS kullanılarak ağrı değerlendirmesi yapılmıştır. Oswestry disabilite indeksi (ODİ)<sup>12,15,18,20-22,25</sup> ve SF-36 yaşam kalitesi ölçeği<sup>12,16,20,23</sup> içeren yedi fonksiyonel sonuç aracı kullanılmıştır. Kullanılan diğer fonksiyonel sonuç araçları: EuroQol 5D,<sup>17</sup> Barthel indeksi,<sup>13</sup> Roland-Morris disabilite indeksi<sup>16,23,24</sup> ve SF-12 yaşam kalitesi ölçeğidir.<sup>23</sup>

### Ameliyat Öncesi Beklentiler ile Ameliyat Sonrası Memnuniyet Arasındaki İlişki

Ameliyat öncesi beklentileri yüksek olan<sup>12,13,16</sup> ve beklentileri karşılanan hastaların<sup>20,21,23</sup> memnuniyet düzeylerinin arttığı belirlenmiştir. Bir çalışmada ameliyattan sonra bacak ya da bel ağrılarının ortadan kalkması beklentisi ile memnuniyet arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu,<sup>19</sup> iki çalışmada ise anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilmiştir.<sup>17,23</sup> Yürüme beklentisiyle 24 aylık yürüme performansı ve memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.<sup>23</sup>

Genel sağlık ile ilgili beklentiler ve memnuniyet arasında pozitif korelasyon olduğunu bildiren<sup>13,23</sup> ve ilişki olmadığını belirten<sup>16,23</sup> çalışmalar bulunmaktadır. Diskektomi ve dekompresyon yapılan hastaları takip eden bir çalışmada sadece diskektomi grubu için 24 aylık memnuniyetle, genel sağlık arasında anlamlı ilişki saptanmıştır.<sup>23</sup> McGregor ve ark.<sup>17</sup> ameliyattan yüksek beklentisi olan hastaların %74'ünün memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Bir diğer çalışmada ise hastaların %52'si, ameliyat sonuçları ile ev ve iş yerindeki fiziksel kapasitelerinden memnuniyet belirtmişlerdir.<sup>18</sup> İyileşme beklentileri farklı olan hastaların işe dönüş ile hayal kırıklığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.<sup>19</sup> Hastaların Lomber Omurga Cerrahisinden sonra iyileşme beklentileri ile memnuniyet arasındaki ilişkinin aylara göre farklılık gösterdiği de görülmüştür. İyileşme beklentileri ile memnuniyetin arasında üçüncü<sup>19</sup> ve 24. aylarda anlamlı korelas-

yon göstermeyen,<sup>23</sup> ancak 19 ve 24. aylarda anlamlı bir ilişki saptanan çalışmalar mevcuttur.<sup>16</sup>

### Ameliyat Öncesi Beklentiler ile Fonksiyonel Sonuçlar Arasındaki İlişki

Genel sağlık ile ilgili beklentiler ile bacak ağrısında azalma ve yaşam kalitesinin fiziksel boyutunda artış arasında ilişki olduğu görülmüştür.<sup>25</sup> Genel fiziksel kapasite beklentisi ile ameliyat sonrası Roland-Morris disabilite indeksi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.<sup>24</sup> Mannion ve ark.<sup>24</sup> hastaların ameliyat öncesi beklentilerinin bir çok alanda (%29-49 oranlarında) karşılanmadığını bulmuşlardır. Ayrıca, bacakta uyuşuklukta beklenen iyileşme, normal aktiviteler ve ameliyat sonrası Roland Morris disabilite indeksi ile iyileşme beklentisi arasında bir ilişki de bulunmamıştır.<sup>16</sup>

Ameliyat öncesi iyimser beklentileri olan hastaların ameliyat sonrası bacak ağrısı ve ODİ skorlarının daha iyi olduğu<sup>25</sup> ve olumlu beklentilere sahip hastaların daha fazla iyileşme gösterdiği saptanmıştır.<sup>16</sup> Ameliyat öncesi beklentileri yüksek olan hastaların yaşam kalitesi fiziksel alan skorlarının daha iyi olduğu görülmüştür.<sup>12,23</sup> Beklentileri karşılanmayan hastaların yaşam kalitesi ve ODİ skorlarının daha az düzeldiği<sup>12,23</sup> ve ameliyat sonrası ağrıda daha az iyileşme olduğu belirtilirken,<sup>16</sup> beklentileri yüksek düzeyde karşılanan hastaların ise fonksiyonel sonuçlarının daha iyi olduğu belirtilmiştir.<sup>20</sup>

Ameliyat öncesi beklentiler ile ameliyat sonrası fonksiyonel sonuçlar<sup>13,24</sup> ve ağrı<sup>23</sup> arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ağrı ile ilgili olarak, De Groot ve ark.<sup>19</sup> bel ve bacak ağrısı beklentileri yüksek olan hastaların ağrı skorlarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. McGregor ve ark.'nın çalışmasında,<sup>17</sup> ameliyattan sonra altıncı hafta, altı ve 12. aydaki sonuçları ile bel ve bacak ağrısı beklentileri arasında anlamlı pozitif bir korelasyon saptanmıştır. Bir çalışmada ise, ameliyattan iki yıl sonra hastaların çoğunun bel ve bacak ağrılarının beklediklerinden daha az iyileştiği belirlenmiştir.<sup>18</sup> Johansson ve ark.<sup>15</sup> ameliyattan üç ay sonra işe dönme beklentileri yüksek olan hastalarda, ameliyattan sonra ağrı şiddeti ve yeti kaybı için anlamlı öngörü olduğunu belirtmişlerdir.

## TARTIŞMA

Sağlık hizmet kalitesini artırmak, risk ve maliyeti azaltmak için hizmetlerin optimize edilmesi gerekmektedir. Sunulan sağlık hizmetlerinin değerlendirilmesinde hastaların memnuniyetleri ve hizmete ilişkin algılarının önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir.<sup>26</sup> Sağlık hizmeti yöneticileri hasta memnuniyetini değerlendirmeli ve hastaların sesini, sağlık hizmetlerini iyileştirmek için değerli bir bilgi kaynağı olarak görmelidir. Hastaların gerçekçi olmayan beklentileri ve sonuçta ortaya çıkan memnuniyetsizlik hastaların şikayet nedenleri arasında yer almaktadır.<sup>27</sup> Ameliyatın olası komplikasyonlarının gerçekçi bir değerlendirme ile paylaşılması ameliyat öncesi aydınlatılmış onanın ayrılmaz bir parçasıdır. Olası faydaların ve potansiyel risklerin tanımı, hastanın başarı ve başarısızlık algılarını kalibre etmeye hizmet eder ve uygun beklentileri saptama fırsatı sunar.<sup>11</sup> Tıbbi bakımlarından memnuniyetleri yüksek olan hastaların uzun dönem sonuçlarının daha iyi olduğu bilinmektedir.<sup>28</sup> Memnun hastalar tedavi süreçleri ile daha uyumludur, sağlık çalışanları ile kalıcı ilişkiler geliştirirler, yeni belirti ve bulgu durumunda hemen başvurmaya daha yatkındırlar. Ayrıca hastaların memnuniyetlerindeki artış tıbbi hata davalarında azaltmaktadır. Uygulanan ameliyat sonunda ameliyat öncesi beklentiler ile memnuniyet ve fonksiyonel sonuçlar arasında ilişki kurulmasına ihtiyaç vardır.

Omurga cerrahisi geçiren hastalarda ameliyat öncesi beklentiler ile ameliyat sonrası fonksiyonel sonuç ve memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bildiren iki sistematik derleme mevcuttur.<sup>2,11</sup> Ancak bu çalışmada farklı veri tabanları taranmış ve bu iki çalışmada ele alınmayan makalelerde sistematik derlemeye dahil edilmiştir.

LDH nedeniyle ameliyat geçiren hastaların ameliyat öncesi süreçte, bel, bacak ağrısının ortadan kalkması, kişisel bakımını yapabilme ve işe dönüş gibi birçok alanda iyileşme beklentisi vardır.<sup>29</sup> Bu sistematik derlemeye dahil edilen çalışmalarda da çoğunlukla değerlendirilen beklentiler bel ve bacak ağrısı, genel sağlık ile ilgili beklentiler, işe dönüş ve iyileşme oranlarıdır. Yoo ve ark.'nın çalışmasında<sup>29</sup> hastaların beklentilerinin gerçek sonuçları ile karşılaştırıldığında sonuç ölçütlerinin hiçbir

için beklenenden daha iyi ameliyat sonrası sonuç raporlanmamıştır. Gerçek hasta sonuçları ile hasta memnuniyeti arasında ise güçlü bir ilişki saptanmıştır.

İncelenen çalışmaların çoğunluğunun sonucunda, ameliyat öncesi beklentileri yüksek olan ve beklentileri karşılanan hastaların memnuniyet düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Genel olarak, lomber cerrahide, genel sağlık, aktivite ve iyileşme beklentileri ile memnuniyet pozitif yönde ilişkili görülmektedir. Aktivite ve iyileşme beklentilerinin, altı ay ve daha sonraki dönemlerde memnuniyetle pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ağrı beklentileri ve memnuniyet ilişkisinin, sonuçlardaki heterojenlik nedeniyle belirlenmesi güçtür. Ancak ağrının, altı aydan önceki ve 24 aydan sonraki zaman noktalarında, memnuniyetle pozitif korelasyon gösterdiği, ancak önemsiz olduğu belirtilmiştir. Literatürde ameliyat öncesi beklentilerin etkisi ile ilgili çelişkili sonuçlar bildirilmiştir. Yüksek beklentilerin daha yüksek memnuniyet düzeyleri ile ilişkili olduğunu<sup>30,31</sup> bildiren çalışmalar ile tam tersini vurgulayan araştırma sonuçları mevcuttur.<sup>32-33</sup> Bu sistematik derlemenin sonuçları da literatür ile benzer şekilde çelişkili sonuçlar göstermektedir. Konuya ilişkin daha fazla ve yüksek katılımlı çalışmaların yapılması çelişkilerin ortadan kaldırılmasında yararlı olabilir.

LDH nedeniyle tedavi edilen hastalarda beklentilerin yüksekliği ile ameliyat sonrası memnuniyet/fonksiyonel sonuçlar arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmektedir. Ameliyat öncesinde beklentileri yüksek olan hastaların ameliyat sonrası memnuniyetlerinin de arttığı görülmüştür.<sup>12,13,16</sup> Genel sağlık ile ilgili beklentilerin, yaşam kalitesi ve fonksiyonlar açısından ameliyat sonrası sonuçlar ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Kas fonksiyonu, duyarlılığı ve işe dönüş beklentileri fonksiyonel sonuçlar ile pozitif yönde ilişkilidir. Yapılan bir sistematik derlemede araştırmacılar, olumlu beklentilerin kısa süreli ameliyat sonrası fonksiyonel sonuç ile anlamlı şekilde ilişkili olduğunu belirtmişlerdir.<sup>2</sup> Yapılan başka bir çalışmada ise hastaların ameliyat öncesi beklentileri ile cerrahi sonuçtan memnuniyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemiştir.<sup>31</sup> Hastaların ameliyat sonrası memnun olmalarının en önemli göstergesinin ameliyat öncesi beklentiden veya

beklenen sonucun karşılanma derecesinden ziyade gerçek sonuç olabilmektedir. Ameliyat sonrası gerçek sonuçlar ile hasta memnuniyeti arasında güçlü korelasyon gösterilmiştir.<sup>29</sup>

Hastaların lomber omurga cerrahisi geçirmesinin temel nedenlerinden biri ağrının hafifletilmesidir. Ancak, hastaların etiyojileri, semptomları, şikayet süreleri, tıbbi ve cerrahi öyküleri farklı olduğundan semptomlarında görülen rahatlama farkları farklı olabilmektedir. Bu nedenle hastaların durumlarının bireysel olarak ele alınması objektif bir beklenti edinebilmeleri için gereklidir. Lomber omurga cerrahisinde ağrıdan kurtulmada, beklentilerinin memnuniyet ve fonksiyonel sonuç üzerindeki etkisini anlamak önemlidir.<sup>2</sup> Rönnberg ve ark.<sup>34</sup> ameliyat sonrası ağrı kontrolü ile ilgili artan beklentilerin memnuniyeti düşürdüğünü, ameliyat sonrası fonksiyonla ilgili artan beklentilerin ise daha yüksek memnuniyete yol açtığını bulmuşlardır. Bu sistematik derlemeye dahil edilen bir çalışmada bel ve bacak ağrısı beklentileri yüksek olan hastaların ağrı skorlarının daha yüksek olduğu,<sup>19</sup> bir diğer çalışmada ise ameliyattan altı hafta, altı ay ve 12. ayda bel ve bacak ağrısı beklentisi ile fonksiyonel sonuçlar arasında pozitif korelasyon saptanmıştır.<sup>17</sup>

Yapılan çalışmalarda, lomber omurga cerrahisinde hastaların ameliyattan önceki beklentilerinin, ameliyat sonrası memnuniyet ve fonksiyonel sonuç ile ilişkili olduğunu göstermektedir.<sup>2,11</sup> Bu sistematik derleme sonucu da daha önce yapılan sistematik derleme sonuçları ile benzerdir. Ameliyat geçiren hastaların beklentilerini karşılamak ve memnuniyeti sağlamak önemli sonuçlardır. Ancak bu öznel değişkenlerin nesnel olarak değerlendirilmesi ve yorumlanması zordur. Geçerli ve güvenilir ölçüm araçları kullanılarak geniş ölçekli çalışmalar yapmak konunun önemini ortaya koymak açısından önemlidir. Beklentilerin ölçülmesi gerçekçi olmayan beklentileri belirleyebilir ve danışmanlara yol gösterebilir.

Çalışmalarda demografik özellikler, cerrahi endikasyonlar, ameliyat türü, operasyon düzeyi ve takip süresi açısından farklılıklar olması sonuçların genellemesini zorlaştırmaktadır. Araştırmalarda, beklentilerin, memnuniyetin ve işlevsel sonuçların, çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular da dahil olmak üzere çeşitli yöntemlerle incelenmiş olması da sınırlılık olarak düşünülebilir. Türkçe

yayına ulaşılamaması ve sadece İngilizce makalelerin dahil edilmiş olması da çalışmanın sınırlılığı olarak kabul edilebilir.

Sonuç olarak, bu sistematik derlemede hastalar arasındaki heterojenlik, cerrahi endikasyonlar, değerlendirme ve ölçüm yöntemlerinden kaynaklanan sınırlılıklara rağmen genel olarak yüksek ameliyat öncesi beklentilerin tutarlı bir şekilde yüksek memnuniyet ve ameliyat sonrası fonksiyonel sonuçlar ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Ameliyat öncesinde hasta beklentilerinin değerlendirilmesi, beklenen ve gerçek arasındaki tutarsızlığı azaltmak açısından önemlidir. Yararları ve riskleri konusunda danışmanlık eğitimi verilmesi ve uygun beklentilerin oluşturulması hastaların ameliyatlarına bakış açısının şekillenmesine yardımcı olabilir ve memnuniyeti artırarak olası şikayetleri önleyebilir. Hastaların beklentilerinin değerlendirilmesinin, ameliyat öncesi rutin değerlendirmenin bir parçası olması gerekmektedir. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde çalışmalarda beklenti, memnuniyet ve fonksiyonel sonuçların değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir araçların kullanılması ve ülkemizde de ameliyat öncesinde hasta beklentilerini değerlendiren çalışmaların yapılması önerilebilir.

### **Çıkar Beyannamesi**

Herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını yazarlar beyan etmektedirler.

### **Etik Kurul İzni**

Çalışma Sistematik Derleme olmasından dolayı etik kurul izni gerekmemektedir.

### **Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı**

Ana fikir/Planlama: ATÇ, FC. Veri toplama/İşleme: ATÇ, FC. Veri analizi ve yorumlama: ATÇ, FC. Literatür taraması: ATÇ, FC. Yazım: ATÇ, FC.

### **KAYNAKÇA**

1. Canizares M, Gleenie RA, Perruccio AV, et al. Patients' expectations of spine surgery for degenerative conditions: results from the Canadian Spine Outcomes and Research Network (CSORN). *Spine J.* 2020;20(3):399-408.
2. Ellis DJ, Mallozzi SS, Mathews JE, et al. The relationship between preoperative expectations and the

- short-term postoperative satisfaction and functional outcome in lumbar spine surgery: A systematic review. *Global Spine J.* 2015;5(5):436-452.
3. Chotai S, Sivaganesan A, Parker SL, McGirt MJ, Devin CJ. Patient-specific factors associated with dissatisfaction after elective surgery for degenerative spine diseases. *Neurosurgery.* 2015;77(2):157-163.
  4. Murray E. Improving and managing safe and quality care. In: Murray E, ed. *Nursing leadership and management for patient safety and quality care.* Philadelphia: FA. Davis Company; 2017:247-248.
  5. Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlıkta Kalite, Akreditasyon ve Çalışan Hakları Dairesi Başkanlığı. 2020. <https://shgmkalitedb.saglik.gov.tr/Eklenti/40082/0/sks-gosterge-yonetimi-rehberi-15022021pdf.pdf/>. Erişim tarihi 10 Şubat, 2021.
  6. Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlıkta Kalite, Akreditasyon ve Çalışan Hakları Dairesi Başkanlığı. 2019. <https://shgmkalitedb.saglik.gov.tr/TR-54210/saglikta-kalite-standartlari-sks-anket-uygulama-rehberi-yayimlandi.html/>. Erişim tarihi 10 Şubat, 2021.
  7. Murray E. Ethical and legal aspects. Murray E, editor. *Nursing leadership and management for patient safety and quality care.* Philadelphia: F. A. Davis Company; 2017:85-92.
  8. Scibilia JP. Patient dissatisfaction: Opportunity to improve quality, reduce risk. <https://www.aapublications.org/news/2019/10/22/law102219/>. Erişim tarihi 8 Şubat, 2021.
  9. Poulos GA, Brodell RT, Mostow EN. Improving quality and patient satisfaction in dermatology office practice. *Arch Dermatol.* 2008;144(2):263-265.
  10. Menendez JY, Omar NB, Chagoya G, et al. Patient Satisfaction in Spine Surgery: A Systematic Review of the Literature. *Asian Spine J.* 2019;13(6):1047-1057.
  11. Witiw CD, Mansouri A, Mathieu F, Nassiri F, Badhiwala JH, Fessler RG. Exploring the expectation-actuality discrepancy: a systematic review of the impact of preoperative expectations on satisfaction and patient reported outcomes in spinal surgery. *Neurosurg Rev.* 2018;41(1):19-30.
  12. Yee A, Adjei N, Do J, Ford M, Finkelstein J. Do patient expectations of spinal surgery relate to functional outcome? *Clin Orthop Relat Res.* 2008;466(5):1154-1161.
  13. Gepstein R, Arinzon Z, Adunsky A, Folman Y. Decompression surgery for lumbar spinal stenosis in the elderly: preoperative expectations and postoperative satisfaction. *Spinal Cord.* 2006;44(7):427-431.
  14. Johanna Briggs Institute. Checklist for Cohort Studies 2017. <https://jbi.global/critical-appraisal-tools/>. Erişim tarihi 10 Mart, 2020.
  15. Johansson AC, Ohrvik J, Soderlund A. Associations among pain, disability and psychosocial factors and the predictive value of expectations on returning to work in patients who undergo lumbar disc surgery. *Eur Spine J.* 2016;25(1):296-303.
  16. Lutz GK, Butzlaff ME, Atlas SJ, Keller RB, Singer DE, Deyo RA. The relation between expectations and outcomes in surgery for sciatica. *J Gen Intern Med.* 1999;14(12):740-744.
  17. McGregor AH, Doré CJ, Morris TP. An exploration of patients' expectation of and satisfaction with surgical outcome. *Eur Spine J.* 2013;22(12):2836-2844.
  18. Mancuso CA, Reid MC, Duculan R, Girardi FP. Improvement in Pain After Lumbar Spine Surgery: The Role of Preoperative Expectations of Pain Relief. *Clin J Pain.* 2017;33(2):93-98.
  19. De Groot KI, Boeke S, Passchier J. Preoperative expectations of pain and recovery in relation to postoperative disappointment in patients undergoing lumbar surgery. *Med Care.* 1999;37(2):149-156.
  20. Soroceanu A, Ching A, Abdu W, McGuire K. Relationship Between Preoperative Expectations, Satisfaction, and Functional Outcomes in Lumbar and Cervical Spine Surgery. *Spine.* 2012;37(2):E103-E108.
  21. Lee J, Kim HS, Shim KD, Park YS. The Effect of Anxiety, Depression, and Optimism on Postoperative Satisfaction and Clinical Outcomes in Lumbar Spinal Stenosis and Degenerative Spondylolisthesis Patients: Cohort Study. *Clin Orthop Surg.* 2017;9(2):177-183.
  22. Mancuso CA, Duculan R, Cammisia FP, et al. Fulfillment of patients' expectations of lumbar and cervical spine surgery. *Spine J.* 2016;16(10):1167-1174.
  23. Toyone T, Tanaka T, Kato D, et al. Patients' expectations and satisfaction in lumbar spine surgery. *Spine.* 2005;30(23):2689-2694.
  24. Mannion AF, Junge A, Elfering A, et al. Great Expectations Really the Novel Predictor of Outcome After Spinal Surgery? *Spine.* 2009;34(15):1590-1599.
  25. Soriano JC, Revuelta MS, Fuente MF, Kaneyama R, Otsuka M. Predictors of outcome after decompressive lumbar surgery and instrumented posterolateral fusion. *Eur Spine J.* 2010;19(11):1841-1848.
  26. Brook RH. Can the Patient-Centered Outcomes Research Institute become relevant to controlling medical costs and improving value? *Jama.* 2011;306(18):2020-2021.
  27. Schaad B, Bourquin C, Panese F, Stiefel F. How physicians make sense of their experience of being involved in hospital users' complaints and the associated mediation. *BMC Health Serv Res.* 2019;19(1):1-8.
  28. Aharony L, Strasser S. Patient satisfaction: what we know about and what we still need to explore. *Med Care Rev.* 1993;50(1):49-79.
  29. Yoo JS, Patel DV, Mayo BC, et al. Postoperative satisfaction following lumbar spinal fusion surgery: patient expectation versus actuality. *J Neurosurg Spine.* 2019;26:1-7.
  30. Carr FA, Healy KM, Villavicencio AT, et al. Effect on clinical outcomes of patient pain expectancies and preoperative Mental Component Summary scores from the 36-Item Short Form Health Survey following anterior cervical discectomy and fusion. *J Neurosurg Spine.* 2011;15(5):486-490.
  31. Licina P, Johnston M, Ewing L, Percy M. Patient expectations, outcomes and satisfaction: related, relevant or redundant? *Evid Based Spine Care J.* 2012;3(4):13-19.
  32. McGregor AH, Hughes SP. The evaluation of the surgical management of nerve root compression in patients with low back pain: Part 2: patient expectations and satisfaction. *Spine.* 2002;27(13):1471-1476.
  33. Culliton SE, Bryant DM, Overend TJ, MacDonald SJ, Chesworth BM. The relationship between expectations and satisfaction in patients undergoing primary total knee arthroplasty. *J Arthroplasty.* 2012;27(3):490-492.
  34. Ronnberg K, Lind B, Zoega B, Halldin K, Gellerstedt M, Brisby H. Patients' satisfaction with provided care/information and expectations on clinical outcome after lumbar disc herniation surgery. *Spine.* 2007;32(2):256-261.